

en una etimologia més remota, bé que transmesa pel mossàrab; i que aquí *Beni-* o *Ben-* fossin alteracions de PINNA 'penya' i el 2n. membre, altra cosa que *mantell*: com ho anàrem desxifrant en tants noms en el vol. I, p. 258, i com ho vaig anticipar en *E.T.C.* 1, 254.

És el que argumento en

B) Prenent peu dels records d'antigues mines, que he consignat, supra, respecte de *Benimantell* (1) i (2), pensava en el gr. μέταλλον, que té el significat de 'mina' o de 'vena de mineral (metàl·lic o no)', acceptió en què també va passar manllevat, al llatí, en l'ús que en fan Plini, Titus Livi etc.¹ Seria doncs, PINNA METALLI 'penya de la mina', alterat per l'àrab en *Bena-matàll* i, amb propagació de la nasalitat, *Benāmantell*, a la manera de *maçana* > cast. *manzana*, *mad(n)grana*, cast. *mancha*, *mancilla* etc. Majorment en aquesta zona de Guadalest, sotmesa als bizantins fins després del S. VII (la kora de Todmir), aquí, doncs, potser partint del genitiu plural grec πέτρα μεταλλων 'roca de les mines' (> *peram-* assim. en *penam-*): ja hem vist que es troba *Benamantell* amb *a* com a variant antiga de (1).

I sembla que a Portugal n'hi hagué més: *Bela Mandil*, localitat de l'Algarve (concelho Olhão, freguesia Pechão) que apareix amb la grafia *B<e>na Mandil* en un doc de 1281; i encara *Bena Mandil* escrit sencer en un de 1290 (art. de Cunha Serra, *VRom.* xv, 1956, 103-154); doncs la *-n-* de la forma arabitzada *Bena-* (PINNA) dissimilada en *Bela-*; i aquí la influència aràbiga hauria canviat en *manjàll*, el *ʔ* aràbic en *d*, i canviat *-el* en *-il*, sigui per contaminació de *mandil* 'davantall', sigui ajudant-hi una ultra-correcció de la diftongació castellana en *-iel*.

En definitiva, crec que hi ha hagut part de veritat en totes dues filiacions (*B*) i l'antroponímica arabitzzant (*A*): en els NLL *Benimantell* (1) i (2), damunt del nom PINNA METALLI 'roquisser de la mina', se superposà el nom de persona *ben-Mantel* i variants; i viceversa el record d'aqueixos noms mossàrabs reforçà i ajudà a multiplicar els NPP *Ben-Mantel* o *Almantel* / *Mantil*.

D'altra banda, encara que els arabistes no ens hi ajudin, crec que també hi hagué una aportació aràbiga genuïna en la gènesi del NP *Benimantel*, i de retop en la del NL *Benimantell*. Car realment hi ha una arel aràbiga *nʕ* 'ruixar, humitejar, mullar' (Dozy, *Suppl.* II, 684-5), amb derivat instrumental *manjal* 'procediment de reg', 'estri per regar', no sense algunes proves d'aplicació antroponímica: NP *Manʕila* a Aràbia (Hess) i un nom aràbic *Mandil* també figura en l'*Onomasticon Arabicum* de Gabrieli (I, 97).

Coincideix estranyament amb *Benamantell* o *Bela-* un NL del Nord del Princ., que difícilment es podria explicar pel mateix origen: un antic Mas *Vilamantells* de la Vall de Lord o de Sant Llorenç de Morunys. Ens

intriga majorment perquè ja el veiem documentat des del S. XIII. El 1265, Guillem de Calders «dóna al monestir de Lord els «mansos Riu, Ollers et *Vilamantells*», acte confirmat per Ramon Folch de Cardona en l'a. 1320 (*Cart.* de St. Llorenç de Mor., de l'Arx. de Solsona: Font Rius *C.d.p.* I, 658, n. 8 i 659, n 11). És clar que en aquestes latituds i dates no són possibles un arabisme ni un mossarabisme; tampoc és versemblant en aquesta comarca que el mot hagués estat portat per un refugiat mossàrab.

Però tampoc es podria pensar aquí en l'etimologia PINNA METALLI, que no ho permetria ni un canvi *P->B-*, ni la conservació de *-T-* sense sonoritzar; ni ho millorariem gaire suposant un METALLIS (en locatiu plural i dissim. *N-M >I-m*). També fóra postular massa admetre conservació cultista de la *-T-*. Però altrament què podria ser? Vagament pensariem en algun origen folklòric: alguna *vella Maniells*, la bruixa *Na Ruixamantells*, pseudònim d'una bruixa tempestejant o emboiradora, en les rondalles mallorquines (?).

La solució de l'enigma és que es tracta d'un de tants noms *Vila-* del Nord del Princ. compostos amb un NP germànic, probt. el comuníssim femení MATHILDIS —unes 30 cites en Först. 1083-4, des del S. VIII. Els noms en *-HILDIS* foren també molt copiosos en la nostra antroponímia medieval (Aebischer, *Onom.* § 20) Sovint *~HILDI* hi apareix assimilat en *-elle*: *Guidinelle* WIDINHILDIS, *Lodelle*, *Richelle*, i sovint amb la *-s* del genitiu germànic, veg. art. *Centeilles* que ve de SINTHILDIS. Doncs: *Vilamantells* <VILLA MATHHILDIS, amb la nasal propagada, com en *Benimantell*, d'origen inconnex (PINNA METALLI).

¹ *Metallum silicum* 'pedrera' i *metallum ferrarium* 'mina de ferro' etc., en Plini; *metalla instituere* 'explotar mines', T.Livi; *damnare, condemnare ad metalla* 'condemnar a treballs forçats de mineria', en Suetoni, i en Plini el jove; *metallum* 'pedrera de marbre' Estaci, *ius metallorum*, Suetoni, 'la llei regulant les explotacions mines'.

MANTERO, *Sènia del-*

En el terme de l'Alcora, (Pna.Cast.) (XXIX, 116.11) i *Casa'l Mantero*, a Benissa (Marina Val.) (XXXIV, 87.25); *Mantero* hi deu tenir el sentit de «el peresós; el qui jeu en la manta». En sentit semblant, *Font de Mantes*, a Almudaina (Mariola-Aitana) (XXXIV, 30.9). J.F.C.

MANTINELL, *Coll de ~*

Pas dalt del Pirineu en el terme de Vilallonga de Ter (Ripollès).

De *Mantinell* 'encaix del mantí de la batolla' i 'mantí